

Kristīgā ētika mūsdienu veselības aprūpē

Mācītāja Mārtiņa Urdzes referāts 2010. gada 18. maijā, kristīgo medicīnu sanāksmē

1. Tēmas aktualitāte

Ir laikiem jārēķinās, ka Latvijas ekonomika neatlabs strauji un ka mums vēl daudzus gadus būs jādzīvo taupības režīmā, arī medicīnā. Tas nozīmē, ka viena daļa medicīnas darbinieku turpinās meklēt darbu ārzemēs, vienkārši, lai varētu savilkt galus kopā. Diemžēl tas arī nozīmē, ka tiem, kas paliek, tiek uzlikts papildus slogs. Pietrūks speciālistu, pietrūks pieredzējušu darbinieku u.c. Daudzi būs vēl vairāk pārstrādājušies, noguruši un stressaini. Ir skaidrs, ka kārdinājumi saņemt kukuļus kļūs tikai lielāk. Tāpat ir jārēķinās, ka joprojām tiks atlaists medicīnas personāls.

Tas nozīmē, ka palicējiem ir jābūt ļoti stingrai motivācijai, lai turpinātu strādāt ar pilnu atdevi un lai to visu varētu izturēt. Viens no svarīgākajiem jautājumiem ir apzināties, kāpēc ejam uz darbu. Naudas pelnīšana ir svarīgs moments, tas nav nekas slikts, jo mums taču visiem ir jāpilda savas saistības ģimenē, ir jāgādā par uzturu. Problēmas var rasties, ja tas ir galvenais motivācijas avots.

Kādi vēl ir stimuli strādāšanai?

Man ienāk prātā - sadraudzība kolektīvā, vēlme palīdzēt, justies vajadzīgam u.tml.

Ētikā mēs meklējam pareizo rīcību zināmās situācijās, kā rīkoties atbildīgi, izvērtējot labo un ļauno. Tas nav atraujams no motivācijas. Ja mans dievs ir *mamons*, tad es tam pakārtošu visu pārējo. Ja es vēlos atzinību, tad es centīšos kāpt pa karjeras kāpnēm. Ja es uzticos Trīsvienīgajam Dievam, tad centīšos pildīt Viņa prātu arī savā darbā. Konkrētā situācijā galvenais jautājums ir: kā mēs varam nodrošināt veselības aprūpi laikā, kad visa sabiedrība grimst aizvien lielākā nabadzībā?

2. Par kristīgo ētiku

Runājot par kristīgo ētiku parasti ienāk prātā 10 baušļu ievērošana. Tomēr jautājums ir plašāks. Principā ir divas dažādas pieejas, kā mēs varām risināt jautājumus, kas saistīti ar izvēli starp labo un ļauno. Viens veids ir situācijas ētika, otrs bauslības, jeb normatīvā ētika.

Bauslības ētika sāk ar vispār pieņemtiem, varbūt ar Dieva svētību un autoritāti dotiem, likumiem, kas obligāti ir jāizpilda, neskatoties uz katru individuāli. Protams,

reālajā dzīvē arī šeit tiek pieļauti izņēmumi, tomēr tie paliek izņēmumi. Šī pieeja savā ziņā ir vieglāka – man vienkārši ir jāklausa, nevis jāizvērtē un jāpieņem lēmums, par ko es pats esmu atbildīgs. Tomēr var gadīties, ka uz baušļiem balstīta rīcība ir pārāk neelastīga attiecīgajai situācijai. No otras puses, baušļi man var likt apzināties situācijas, kurās es nonāku bīstamā teritorijā, lai gan pats par to nemaz neko nenojautu.

Situācijas ētikas izejas punkts ir konkrētā dzīves situācija. Pirms es sāku rīkoties, es cenšos

saprast, kas notiek, kur ir tā problēma, kādi ir iesaistītie cilvēki utt. Tikai pēc tam es uzstādu mērķi, ko es gribu sasniegt. Tomēr tas nenozīmē, ka šeit nav nekādas vērtības. Mums katram ir orientieri, kas mums ir svarīgāki par citiem, piem. taisnīgums.

Arī šo pieeju mēs atrodam Bībelē. Piemēram, kad Jēzum pārmet, ka Viņš dziedina slimo sabatā, Viņš atbild ar vārdiem: “Sabats ir celts cilvēka dēļ un ne cilvēks sabata dēļ.”

Līdzīgi žēlsirdīgais samarietis palīdz tam, kas bija kritis zem laupītājiem, vienkārši aiz līdzjūtības, savukārt, priesteris un levīts, ievērojot šķīstīšanās prasības, izpilda visus noteikumus, un tomēr rīkojas nepareizi (sk. Lk. 10, 25-36).

Dzīvojot sabiedrībā, kur ir ļoti dažādi uzskati, mums vienam ar otru ir jāvienojas par šīm vērtībām. Priekšroka šādai pieejai ir, ka tā ļoti labi apzina esošo situāciju. Mīnus varētu būt, ka katram personīgi ir uzlikta liela atbildība kā rīkoties, un ne vienmēr mēs spējam ar to tikt galā.

Es lieku priekšā ievērot abas pieejas, gan tradīciju ar savām laika gaitā izveidotām normām, gan rūpīgu situācijas novērtējumu. Kristīgā ētika noteikti iedziļināsies katrā atsevišķā situācijā. Šeit ir nepieciešamas zināšanas, pēc iespējas dažādi skatījumi no visiem, kas ir saistīti ar problēmu, situācijas analīze. Šos secinājumus savukārt mēs pārbaudīsim lūgšanā, Svētajos Rakstos, arī baznīcas vēsturē un teoloģijā. Un tikai pēc tam mēs nonāksim pie kopīga lēmuma.

Vēl viena lieta: mēs parasti ētiku attiecinām uz atsevišķo cilvēku, uz viņa atbildību un rīcību. Tomēr bieži vien ar to nepietiek – ir jārok dziļāk. Jo citādi var sanākt, ka mēs vainojam atsevišķo cilvēku, lai gan problēmas sakne sniedzas sabiedrībā. Tā var būt likumdošana, autoritārisms, reklāma, daudzas citas lietas, kas mūs virza vienā virzienā. Ir jāsaprot, ka nepietiks ar to, ka mēs personīgi kļūstam labāk. Mums ir jāapvienojas, lai kopīgi ietekmētu šajā valstī lietas, kas ved uz iznīcību. Desmit baušļi nav doti tikai atsevišķiem indivīdiem, bet visai ebreju tautai kopumā. Individuālā un

sociālā ētika nav pretrunā, tās viena otru papildina.

3. Kristīgā ētika veselības aprūpē

Kāpēc mēs runājam tieši par kristīgo ētiku medicīnā?

Mums ir izveidojusies situācija, ka mūsu profesionālā dzīve lielā mērā ir atdalīta no mūsu ticības dzīves. Draudzes dievkalpojumi un nodarbības parasti skar tikai brīvo laiku. Darbā valda citi noteikumi un likumi. Tā rezultātā katrs savā darbā paliek viens, bez iespējām pārrunāt lietas.

Pašlaik ir pienācis laiks, kad kristiešiem no jauna ir jāapzinās sava atbildība Dieva priekšā arī medicīnas jomā, cik tālu mēs ievērojam 1. bausli – tev nebūs citus dievus turēt manā priekšā. Es uzskatu, ka viens no galvenajiem elkiem mūsu sabiedrībā ir nauda. Tam ir graujošas sekas visai sabiedrībai, arī veselības aprūpē:

- tas noved pie tā, ka liela sabiedrības daļa nesaņem nepieciešamo medicīnisko aprūpi, līdzekļu

trūkuma dēļ. Daudzi vairs nevar atļauties iet uz slimnīcu, nopirkt sev nepieciešamās zāles, veikt operācijas u.c. Labi, trūcīgiem ir zināmas atlaides, bet vai ar to ir pietiekoši?

- ir arī skaidrs, ka pieaugs abortu skaits, jo jaunie vecāki neredz ceļu, kā nodrošināt bērna audzināšanu;

- ir jāreķinās ar to, ka mirstības vecums vēl vairāk pazemināsies. Sociālās gultas ne visiem ir pieejamas. Tāpat pacelsies eitanāzijas jautājums.

- ārstiem aiz vien biežāk nākas risināt sociālas problēmas.

Tie ir jautājumi, kas mūs var ievest iekšējos konfliktos. Vai nu es klausu norādījumiem, kurus saņemu no priekšniecības, no likumdevēja, pakļaujos pašreizējam finansiālam stāvoklim, vai arī es sekoju savai sirdsapziņai, būdams kristietis.

Šeit der atcerēties, ka tieši kristieši ir devuši lielu pienesumu medicīnas attīstībā.

Piemēram, viens no iemesliem, kāpēc kristietība Romas impērijā ieguva aizvien lielāku popularitāti, neraugoties uz nežēlīgajām vajāšanām, bija tas, ka kristieši rūpējās par saviem nabagajiem. Vēlāk tie bija kristieši, kas izveidoja pirmos

hospitāļus klosteros. Rietumu mūku kopienu pamatlicējs Benedikts savā regulā mūku dzīvei 36. nod. rakstīja:

“1. Rūpes par slimajiem ir jābūt pirms un pāri visam: tiem ir tā jākalpo, it kā tie patiesi būtu Kristus; 2. jo Viņš taču ir teicis: “Es biju slims, un jūs mani apmeklējāt”, 3. un: “ko jūs esat vienam no šiem vismazākajiem darījuši, to jūs esat man darījuši.” Slimo kopšana pēc Benedikta domām, ir tuvākā mīlestība un žēlsirdības darbs.

19. gadsimtā arī Latvijā baznīcas izveidoja plašu diakonijas darbu, nodibinot dažādas labdarības biedrības. Tām bija savas slimnīcas, patversmes, bērnu nami. Pašlaik LELB cenšas atgūt šos Padomju laikā atsavinātos īpašumus, diemžēl ne ar mērķi, tur atjaunot diakonijas darbu.

Uzskatu, ka nevar būt, ka cilvēks nevar būt kristietis tikai brīvajā laikā vai ģimenes dzīvē. Sekošana Jēzum attiecas uz visu mūsu dzīvi. Arī mūsu darbs ir pakļauts mūsu ticībai Trīsvienīgajam Dievam. Darbs medicīnā nav tikai maizes darbs, bet tā ir arī kalpošana, lai celtu Dieva valstību.

Skatoties uz Dievu kā Radītāju, ir svarīgi apzināties, ka radības process nav beidzies. Tas joprojām turpinās. Pie tā pieder arī, ka Dievs uztur savu radību (sk. 104. ps.). Mēs kā cilvēki esam aicināti, ņemt līdzdalību šajā Dieva darbībā, kaut vai ar to, ka mēs cenšamies atbildīgi pildīt savus darba pienākumus.

Sekošana Jēzum Kristum nozīmē saprast, pirmkārt to, ko Viņš mūsu labā ir darījis. Tas, ka mēs caur Jēzu saņemam Dieva žēlastību, ir aicinājums mums arī pašiem dzīvot ar atvērtu sirdi pret saviem līdzcilvēkiem un dot tālāk to mīlestību, ko paši saņemam. Jēzus pats sevi salīdzina ar ārstu, kas iet pie slimajiem, nevis veselajiem (Lk. 5, 31). Tātad Viņš nosprauž virzienu, definē prioritātes. Tāpēc arī mēs nevaram samierināties ar veselības aprūpi, kas ir pieejama tikai bagātajiem.

Skatoties no Svētā Gara, mēs ieraugām kopš pagājušā gadsimta sākuma pavisam jaunu strāvojumu kristīgajā baznīcā, t.s. Vasarsvētku draudzes, vai arī harizmātisko kustību, kas ir atrodama visās lielās konfesijās. Šeit uzsvars tiek likts uz to, ka mēs reāli varam piedzīvot Dieva dziedinošo spēku. Tas ir aicinājums arī mums lūgt par slimajiem, uzticēties Dieva vadībai, pat tad, kad mēs iegrimstam ciešanās un sāpēs.

4. Iespējamie risinājumi:

- Katras profesijas pārstāvji regulāri sanāk kopā un apspriež tos jautājumus, kas viņiem rodas sakarā ar savu darbu. Veselības nozarē tas prasa no kristiešiem, ka

neesam tikai pasīvi krīzes upuri, bet, ka mēs aktīvi apskatām iespējas, kā nodrošināt veselības aprūpi, vispirms draudzes locekļiem, tad arī sabiedrības nabadzīgajai daļai.

- Ir jāizveido cieša sadarbība starp draudzēm, ārstējošā personāla un pacientu un viņu piederīgjiem. Tikai sadarbojoties mēs spēsim risināt daudzus jautājumus. Tas varētu izpausties dažādos veidos:

1. pacients un viņa piederīgie saņem garīgu, materiālu, psiholoģisku atbalstu, to, kas tieši ir vajadzīgs. Tomēr mērķis paliek vest pie patstāvības. Tāpēc svarīgs moments varētu būt izglītības kursi (piem. kopšanā).

2. medicīniskais personāls strādā kopā ar komandu, ir izveidots plašs sociālais tīkls, kas vajadzības gadījumā var palīdzēt ar apmeklējumiem, ar atbalstu grūtā brīdī u.c.

3. draudzes uzņemas atbildību par saviem slimiem draudzes locekļiem un atbalsta tos, kas strādā veselības aprūpē - ar aizlūgumiem baznīcā, izveidojot apmeklētāju grupas, noturot dziedināšanas dievkalpojumus, piedāvājot pārrunas par darba problēmām.

4. Mums ir jāsadarbojas arī ar nevalstiskajām organizācijām un pašpalīdzības grupām.

5. Jautājumi turpmākajām pārdomām:

Kur jūs saredzat saskarsmes punktus starp Dievu un jūsu darbu?

Kā jūs īstenojiet savu ticību savā darbā?

Kur ir grūtības apvienot savu ticības dzīvi un darba prasības?

Mārtiņš Urdze

Liepājas Krusta ev. lut. draudzes mācītājs

Liepāja, 18.05.2010.

